

katonája nyugodott, valamint egy Hollandiában előkerült, teljes felszerelésében eltemetett ókori római legionáriust.

A harmadik részben, amely „A krónikák és sagák hősei: az angolszász és viking harcosok” címet viseli, egy harci kalapácsával együtt eltemetett normann harcos hadirégészeti leleteit ismerhetjük meg, továbbá és egy lenyilazott angolszász katona nyughelyének feltárásába kapunk betekintést. Ezt követően, „A lovagiasság ára: a középkor gyalogos katonája” című részben a hadisírkutatás szempontjából szenzációs felfedezéseknek számító leletegyütteseket mutat be a szerző: az 1461-ből származó towtoni tömegsír és az 1361-ből való, Svédország területén található Visby tömegsírjait.

A „Puskapor: háború a Tudorok és a Stuartok korában” című fejezetben az angol polgárháborúban elesett két katona sírjának feltárását elemzi. Érdekességként említhető meg, hogy Richard Osgood oly részletességgel tárja olvasói elé a hadirégészet eme területén folyó kutatásokat, hogy pl. még a dohányzás kellékeit is számba veszi, de taglalja a katonák szórakoztatását szolgáló játékok típusait is.

„Az ipari forradalom: a 19. század katonái” című hatodik fejezet egy 1812-ben, Vilniusban eltemetett ismeretlen katona sírjának feltárásáról szól. A katona a Grand Armée tagja lehetett. Ebben a részben esik szó egy 1862-ben, az amerikai polgárháborúban, az Ox Hill-i csatában elesett északi katona csontleletének vizsgálatáról is. Végül a szerző bepillantást enged az angol–zulu, majd a krími háború, valamint az indián háborúk leleteinek feltárásába.

Az utolsó fejezet címe: „Menetelés a pokolba: vérázta gyalogos az első világháborúban.” Itt egy Belgium területén található, első világháborús lövészárkból előkerült angol katona földi maradványainak feltárásáról olvashatunk. A katona valószínűleg gáztámadás áldozata lett. Ebben a részben kaphatunk információkat a könyv utolsó hadisírjának, a tizennegyediknek feltárásáról. A Westminster Apátság Ismeretlen Katonájáról van szó. Ez az a fejezet továbbá, amely kitér a lövészárkokban készült művészi alkotásokra is.

A leletek, a feltárás bemutatásával a szerző képet ad olvasóinak az egyszerű katonák életmódjáról, harcértékéről, képzettségéről. Betekintést nyújt a katonáélet viszontagságaiba, de megismerhetjük a hajdani harcosok szórakozási lehetőségeit is. Az író számos levéltári forrással támasztja alá a hadtörténelem terepen megtalált nyomait, melyeket plasztikusan tár elénk. A kötetet színes illusztrációk és idézetek teszik még szemléletesebbé.

Osgood nagyszerű művének köszönhetően megismerhetjük a sírokban fellelhető tárgyak típusait, ezáltal a mű a hadisírkutatás összegző kézikönyvének is tekinthető. Úgy véljük, a leírt régészeti sírfeltárások módszereinek alkalmazása és publikálása Magyarországon is követhető példa; kötetünk ennek módszertani kézikönyve lehet. Magyar nyelvű kiadása hasznos lenne a hadtörténelem, a hadirégészet hazai művelőinek és a téma iránt érdeklődőknek egyaránt, hiszen a hadisírkutatás nemzetközi szakirodalmának alapvető kötetéről van szó.

Tóth Zsolt

A HADTÖRTÉNETI MÚZEUM ÉRTESEITŐJE 10. – – ACTA MUSEI MILITARIS IN HUNGARIA

Szerkesztette: Kreutzer Andrea, Makai Ágnes

(Hadtörténeti Múzeum, Budapest, 2008. 248 o.)

Tematikailag és tényanyagában egyaránt gazdag és értékes tanulmánykötetet kap a kezébe az érdeklődő olvasó a Hadtörténeti Múzeum 10-es számot viselő Értesítőjével. Az írások között tallózva hamar kiviláglik, hogy a szerzők nem feledkeztek meg a tavalyi jeles évforduló – a Hadtörténeti Intézet és Múzeum kilencvenedik születésnapja – által rájuk rőt

kedves kötelességről, hiszen nem egy dolgozat foglalkozik valamilyen formában az intézmény megszületésének körülményeivel.

A kötet négy nagyobb egységre tagolódik, melyek a Közlemények, Gyűjteményi és műhelymunka, Múzeumunk életéből, történetéből és a Kiállítások címeit viselik. A cikkek előtt kapott helyet *Szekeres Imre* honvédelmi mi-

niszter beszéde, mely az intézmény fennállásának 90. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen, 2008. november 14-én hangzott el. A miniszter méltatta az intézmény volt és jelenlegi dolgozóinak munkáját, ugyanakkor felhívta a figyelmet arra is, hogy a megváltozott körülmények között megváltozott kihívásokkal kell szembenéznük.

A Közlemények között olvashatjuk *Kedves Gyula* írását, melyben az aradi tizenhármakról emlékezett meg. A Múzeum tárgyi emlék-anyag-gyűjteményében található egy fekete karkötő, rajta kilenc betűvel, amelyek egyszerűen rövidítik a tizenhárom tábornok neveit, valamint egy jelmondatot. Ennek kapcsán az eredetileg emlékbeszédként készült szöveg végigvezeti az olvasót a „Magyar Golgota” stációin, végigkíséri a tábornokok sorsát fogságba esésüktől halálukig.

Jakusch Gabriella egyetlen nap – 1918. november 16. – eseményeit szedte csokorba a nyomtatott sajtó alapján. Ez a nap nemcsak a magyar köztársaság kikiáltásának napja, hanem a Hadtörténeti Múzeum „születésnapja” is, így a szerző mind a két jeles eseményre kitért írásában, melyben sok idézetet is olvashatunk a sajtótermékekből. Kár, hogy meglehetősen rövidre sikerült a tanulmány, érdekes lenne hosszabb változatban olvasni a jövőben, hiszen az 1918-as újságok nem könnyen hozzáférhetőek az érdeklődők számára.

Ugyancsak 1918 novemberének sajtójában tallózott *Kreutzer Andrea* „Azt írja az újság...” című cikkében, de a politika helyett a mindennapokra koncentrált. Az újság alkalmas arra, hogy a gyorsan változó mindennapi életet bemutató írások számára bőséges nyersanyagot szolgáltatson. Ezért szintén csak sajnálni lehet, hogy az írás meglehetősen szűkre szabott és írója nem vállalkozott – a rövidség miatt nem is vállalkozhatott – mélyebb elemzésre. Reméljük, hogy a jövőben ennek a cikknek is születik egy bővebb változata.

A Gyűjteményi és műhelymunka című egységben szereplő tanulmányok közül a legnagyobb terjedelmű és egyben a legizgalmasabb *Samu Botond Gergő* írása, mely a múzeum tárgyi anyagának második világháború végi és a háború utáni sorsáról (1944-től 1949-ig) lebbenti fel a fátylat. A cikk első látásra is szembeszökő érdekessége, hogy nem a klasszikus módon – fejezetekre –, hanem a drámához hasonlóan felvonásokra tagolódik. Az egyes felvonásokon belül a további tagolást a dátumok

teszik lehetővé, egyúttal biztosítják a történeti korrektséget is. A kétségkívül sodró lendülettel biztosító és szokatlan tagolás egyrészt nagy erénye az írásnak, hiszen mindvégig képes fenntartani az olvasóban a feszültséget és a Múzeum tárgyi anyagának és sokszor munkatársainak sorsáról történetileg korrekt, időrendileg pontos képet ad, azonban az egyes anyagrészek, illetve személyek vonatkozásában szét is forgácsolja, holott néhány esetben a témát magát érdemes lenne kezelni. Ilyen például az oroszok által visszaadott 48-as honvédszázlók ügye. A lábjegyzetek tanúsága szerint a dolgozat elkészítését alapos és teljességre törekvő levéltári kutatás előzte meg, melynek során nem csak a Hadtörténeti Levéltárban, hanem a Magyar Országos Levéltárban fellelhető és a tárgyra vonatkozó anyagot is áttanulmányozta a szerző. Ha az írás, folytatásával vagy folytatásaival együtt később más formában is megjelenik, érdemes lenne a nem közismert, de a múzeum életében nagy szerepet játszott személyekről egy kislexikont is készíteni, amit olvasás közben is fel-fel lehet lapozni információkért.

Závodi Szilvia tanulmánya címénél („Bútortervezetek a Hadimúzeum számára”) többet ad, hiszen nem csak a forrásként szolgáló konkrét dokumentumot és az abban vázolt bútortervezeteket írja le és mutatja be korrekten, hanem arra a kérdésre is választ keres a kiállításokon készült korabeli fotók alapján, hogy ezek a tervek megvalósultak-e, a múzeum elkészítette-e és használta-e a tervekben szereplő bútorokat. A válaszokat keresve betekintést nyerhetünk a hadimúzeum életének legelső időszakába is, amikor – közvetlenül a megalakulása után – nem volt megfelelő hely az összegyűjtött műtárgyak méltó bemutatására. A cikk alapjául szolgáló dokumentum külső leírását Meggyes Anita restaurátor írásából ismerhetjük meg.

Süli Attila azt mutatja be írásában, hogy az első világháború után milyen szervezet és eszközök álltak a hadsereg rendelkezésére a katonák élelmezéséhez. Ismerteti a katonai élelmező szolgálat szervezetét, békeidőben, és a második világháború idején, külön kitér a frontszolgálatot teljesítő katonák ellátására. A cikk végén fényképekkel illusztrálva a katonák ellátásához használt eszközök pontos leírását is közli, egyben ismerteti a használatukra vonatkozó információkat is.

Jugoszlávia a két világháború között erődépítési munkálatokba kezdett a magyar határ

mentén. *Suba János* tanulmányában („A jugoszláv erődrendszert nyilvántartó térképek a Hadtörténeti térképtárban”) sorra veszi azokat a térképeket, amelyek a Hadtörténeti Levéltárban őriznek és amelyekben a magyar hadsereg ezek az erődök térképezte fel, bemutatva az egyes térkép-típusokat, amelyekből négyfélélt különböztünk el. Leírja az egyes típusok külső jellemzőit is, a rajtuk található jelöléseket stb. Táblázatokba foglalva megadja a német kiadású 1:200 000, a magyar kiadású 1:25 000 méretarányú erődnyilvántartó térképek, valamint a 1:25 000 méretarányú fotótérképek számát és nevét, számba veszi a térképeken alkalmazott vetületi rendszereket is.

A Múzeumunk életéből, történetéből címet viselő fejezetben két olyan írás is helyet kapott, amelyek nem első ízben láttak napvilágot. Mind a két dolgozat a Hadimúzeumi Lapokban jelen meg először, 1928-ban. Az elsőt a múzeum egykori titkára, *Thurner Géza* írta és a múzeum első tíz évének (1918–1928) történetét adja, meglehetősen tömören. A másik a múzeum első igazgatójának, *Aggházy Kamil*nak a nevéhez fűződik, aki a múzeum második évtizedének munkatervét tette közzé. A nagyszabású tervek nemcsak a múzeumhoz kapcsolódtak, szerepet kaptak bennük más hazai és külföldi intézmények, valamint Budapest is.

Szoleczky Emese cikkének témájául *Thurner Géza* életét és pályáját választotta, akinek neve a szigorúan vett múzeumi körökön kívül nagyrészt ismeretlen, holott tevékenysége meghatározó volt a Hadimúzeum számára. 1921-től kezdve titkárként dolgozott a múzeumban, a mindenkori igazgató mellett szervezte és intézte a múzeumi adminisztrációt. Tevékenyen részt vett a múzeum anyagának gyarapításában is, kiemelten szem előtt tartva az első világháború emlékeit. Az életét bemutató írásból értékes információkat nyerhetünk a múzeum korai történetéről is.

Sallay Gergely Pál a múzeum Éremtárának első vezetőjét, *Karny Dezsőt* mutatja be írásában, aki 1924-től kezdve vezette a Numizmatikai gyűjteményt. Szerepe ennek gyarapodásában jelentős volt, számos hazai és külföldi éremgyűjtővel és -kereskedővel állt kapcsolatban, szorgalmazta a vásárlásokat.

Babucs né Tóth Orsolya Szenteményi Béláról írta terjedelmes tanulmányát, aki egyszerre volt hadtörténész, katona és festőművész. A szerző kiválóan adatolva ismerteti hőse életútját a kezdetektől egészen 1956-ig, amikor Szent-

neményi családjával együtt kivándorolt az országból. Ettől kezdve a volt katonatiszt festőművészként aratott sikereket.

A fejezet két utolsó írása olyan múzeumi alkalmazottaknak állít emléket, akiknek tevékenysége a látogatók számára első látásra nem feltűnő, hiszen nem a kiállítóterben dolgoztak, nem publikáltak cikkeket, „csak” a tárgyakkal foglalkoztak a háttérben, a műhelyekben. Munkájuk eredménye azonban ma is látható. *Vágó Erzsébet* textilrestaurátornak, aki fáradhatatlanul gondozta, javította a múzeum textilanyagát és tette alkalmassá a múlt egy-egy darabját arra, hogy még évtizedeken át rendelkezésére álljanak a kutatóknak és a látogatóknak, *Cs. Kottra Györgyi* állít emléket írásában, *B. Kalavszky Györgyi* pedig *Németh Ferenc* múzeumi fényképészre emlékezik, aki nemegy kiadványba készített igényes, minőségi fotográfákat, még a digitális technika megjelenése előtt is igen magas színvonalon.

A kötet utolsó fejezete a Kiállítások címet viseli. A „Hadik és Nadasdy nyomdokain...” címet viselő időszak kiállítását 2007-ben láthatta a nagyközönség A képekkel illusztrált írásban a szerző, *Makai Ágnes*, aki részese volt a rendező teamnek, végigvezeti olvasóját az egész kiállításon, külön kiemelve a fontosabb, jelentősebb tárgyi emlékeket. *B. Kalavszky Györgyi* a „Köszönet a szabadság hőseinek” című kiállítást ismerteti, mely része lett a múzeum állandó kiállításának és az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulóján nyílt meg a közönség előtt. A szerző a kiállított tárgyak közül a fontosabbakat kiemelve bemutatja a kiállítás születésének előzményeit, a felkészülést és az anyaggyűjtés időszakát. *Suba János* egy olyan kiállítás bemutatására vállalkozott, amely nem a Hadimúzeum falai között született, hanem a délnyugati határszélen fekvő Pákán, ahol 2007 novemberében „A magyar Maginot” címmel konferenciát rendeztek a magyar déli védelmi rendszerről. A helyszín a téma miatt magától is adódott, hiszen a legfontosabb emlékek, a védelmi vonal alapját képező létesítmények közül Pákán is láthatunk néhányat.

Minden íráshoz angol és német nyelvű rezümé készült, melyek a magyarul nem olvasó érdeklődőket igazítják el. A kötetet gazdag képanyag illusztrálja, a szöveg közben fekete-fehérben, míg a 233–248. oldalakon színes táblákat találunk.

B. Halász Éva

A HADTÖRTÉNETI INTÉZET ÉS MÚZEUM KÖNYVTÁRA

B. SZABÓ JÁNOS

A honfoglalóktól a huszárokig

A középkori magyar könnyűlovasság

Argumentum

TARTALOM

	TANULMÁNYOK	
CZIRÓK ZOLTÁN	A magyar repülőcsapatok 1918–1919. évi történetéhez	603
OLASZ LAJOS	Lépések a honi légvédelem kiépítésére Magyarországon az 1920-as években	635
	KÖZLEMÉNYEK	
MERÉNYI-METZGER GÁBOR	A ZENTA cirkáló személyzete 1914. augusztus 16-án	677
POLLMANN FERENC	A szerbekkel szemben elkövetett osztrák–magyar atrocitások az első világháború elején. Sabác, 1914. augusztus 17. ...	715
SZÖRÉNYI ATTILA	Adalékok az angol katonai hírszerzés történetéhez Edgar Sanders ügyének tükrében. 1950 február.....	731
	FORRÁSKÖZLEMÉNYEK	
KALÓ JÓZSEF	Szombathelyi Ferenc memoranduma	747
DOMBRÁDY LÓRÁND	Szombathelyi Ferenc és Márai Sándor előadása az 1942 novemberi lillafüredi írótalálkozón.	763
SZÁMVÉBER NORBERT	A német 12/I. SS-páncélososztály harcai Normandiában	785
	VISSZAEMLEKEZÉSEK	
CSAPODY TAMÁS	Gátföldy Egon ezredes visszaemlékezése.....	849
	VITA	
ZACHAR JÓZSEF	Mi is a hadtörténelem? Gondolatok egy vita kapcsán	863
	SZEMLE	
ADAM ZAMOYSKI	1812. Napóleon végzetes oroszországi hadjárata (<i>Biró Teofil</i>)	873
MARUZS ROLAND	Vitéz és önfeláldozó magatartásért. Hősi halált halt és posztumusz kitüntetett katonáink adattára, 1939–1945 (<i>Szakály Sándor</i>)	879
M. SZABÓ MIKLÓS	A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története, 1961–1969 (<i>Pataky Iván</i>)	881
* * *	Militaria Antiqua. Új hadtörténeli sorozat Oroszországból (<i>Pintér János Zsolt</i>)	885
RICHARD OSGOOD	The Unknown Warrior. An Archeology of the Common Soldier (<i>Tóth Zsolt</i>)	887
* * *	A Hadtörténeli Múzeum Értesítője 10. – Acta Musei Militaris in Hungaria (<i>B. Halász Éva</i>)	889

CONTENTS

	STUDIES	
ZOLTÁN CZIRÓK	On the History of 1918–1919 Hungarian Air Troops.....	603
LAJOS OLASZ	Steps of Developing Inland Air Defence in Hungary in the 1920s.....	635
	PUBLICATIONS	
GÁBOR MERÉNYI-METZGER	The Crew of Cruiser SMS ZENTA on 16 August 1914.....	677
FERENC POLLMANN	Austro-Hungarian Atrocities Committed Against Serbs at the Beginning of World War I. Sabac, 17 August 1914.....	715
ATTILA SZÖRÉNYI	A Contribution to the History of the English Military Intelligence as Seen Through the Case of Edgar Sanders, February 1950	731
	HISTORICAL SOURCES	
JÓZSEF KALÓ	Ferenc Szombathelyi’s Memorandum.....	747
LÓRÁND DOMBRÁDY	The Lectures of Ferenc Szombathelyi and Sándor Márai at the November 1942 Writers Meeting at Lillafüred.....	763
NORBERT SZÁMVÉBER	The Battles of the German SS Armoured Division 12/I. in Normandy.....	785
	MEMOIRS	
TAMÁS CSAPODY	Colonel Egon Gátföldy’s Memoir	849
	DEBATE	
JÓZSEF ZACHAR	What is Military History? Some Thoughts After a Debate	863
	REVIEW	
ZAMOYSKI ADAM	1812. Napoleon’s Fatal Campaign to Russia (<i>Teofil Biró</i>)	873
ROLAND MARUZZS	For Brave and Self-Sacrificing Behaviour. Data of Hungarian Soldiers Killed in Action and Posthumously Decorated, 1939–1945 (<i>Sándor Szakály</i>)	879
MIKLÓS M. SZABÓ	The History of the Zrínyi Miklós Military Academy, 1961–1969 (<i>Iván Pataky</i>).....	881
* * *	Militaria Antiqua. A New Series on Military History from Russia (<i>János Zsolt Pintér</i>).....	885
RICHARD OSGOOD	The Unknown Warrior. An Archeology of the Common Soldier (<i>Zsolt Tóth</i>)	887
* * *	Bulletin of the Museum of Military History 10. – Acta Musei Militaris in Hungaria (<i>Éva B. Halász</i>)	889

TABLE DES MATIÈRES

	ÉTUDES	
ZOLTÁN CZIRÓK	Pour l'histoire des troupes aériennes hongroises en 1918–1919.....	603
LAJOS OLASZ	Mesures prises pour la mise en place de la défense aérienne nationale dans les années 1920	635
	PUBLICATIONS	
GÁBOR MERÉNYI-METZGER	Le personnel du croiseur ZENTA le 16 août 1914.....	677
FERENC POLLMANN	Les atrocités austro–hongroises commises contre les Serbes au début de la première guerre mondiale. Šabac, 17 août 1914.....	715
ATTILA SZÖRÉNYI	Complément à l'histoire des renseignements militaires anglais à la lumière de l'affaire d'Edgar Sanders, Février 1950	731
	PUBLICATIONS DE SOURCE	
JÓZSEF KALÓ	Mémorandum de Ferenc Szombathelyi.....	747
LÓRÁND DOMBRÁDY	Conférence de Ferenc Szombathelyi et de Sándor Márai à la rencontre d'écrivains de Lillafüred de novembre 1942.....	763
NORBERT SZÁMVÉBER	Les combats de la division blindée allemande 12/1 SS en Normandie.....	785
	MÉMOIRES	
TAMÁS CSAPODY	Mémoires du colonel Egon Gátföldy.....	849
	DÉBAT	
JÓZSEF ZACHAR	Qu'est-ce que l'histoire militaire? Réflexions au sujet d'un débat.....	863
	REVUE	
ADAM ZAMOYSKI	1812. La campagne fatale de Napoléon en Russie (<i>Teofil Biró</i>).....	873
ROLAND MARUZZS	Pour comportement brave et dévoué. Base de données de nos soldats morts pour la Patrie, 1939–1945 (<i>Sándor Szakály</i>).....	879
MIKLÓS M. SZABÓ	Histoire de l'Académie militaire Miklós Zrínyi, 1961–1969 (<i>Iván Pataky</i>).....	881
* * *	Militaria Antiqua. Une nouvelle collection d'histoire militaire de Russie (<i>János Zsolt Pintér</i>).....	885
RICHARD OSGOOD	The Unknown Warrior. An Archeology of the Common Soldier (<i>Zsolt Tóth</i>).....	887
* * *	Bulletin du Musée d'Histoire militaire n°10 – Acta Musei Militaris in Hungaria (<i>Éva B. Halász</i>).....	889

INHALT

	STUDIEN	
ZOLTÁN CZIRÓK	Zur Geschichte der ungarischen Fliegertruppen im Jahre 1918–1919.....	603
LAJOS OLASZ	Schritte zum Ausbau der Luftverteidigung in Ungarn in den 1920er Jahren	635
	MITTEILUNGEN	
GÁBOR MERÉNYI-METZGER	Die Mannschaft des Kreuzers ZENTA am 16. August 1914.....	677
FERENC POLLMANN	Die von den österreichisch-ungarischen Streitkräften verübten Atrozitäten gegen die Serben zu Beginn des Ersten Weltkriegs. Šabac, 17. August 1914	715
ATTILA SZÖRÉNYI	Beiträge zur Geschichte der englischen Militäraufklärung im Spiegel des Falls Edgar Sanders, Februar 1950	731
	QUELLENPUBLIKATIONEN	
JÓZSEF KALÓ	Das Memorandum von Ferenc Szombathelyi.....	747
LÓRÁND DOMBRÁDY	Der Vortrag von Ferenc Szombathelyi und Sándor Márai beim Autorentreffen in Lillafüred im November 1942.....	763
NORBERT SZÁMVÉBER	Die Kämpfe der deutschen 12/I. SS-Panzerdivision in der Normandie.....	785
	ERINNERUNGEN	
TAMÁS CSAPODY	Erinnerung von Oberst Egon Gátföldy	849
	DISKUSSION	
JÓZSEF ZACHAR	Was ist überhaupt Militärgeschichte? Gedanken im Zusammenhang mit einer Diskussion	863
	RUNDSCHAU	
ADAM ZAMOYSKI	1812. Der fatale Russland-Feldzug Napoleons (<i>Teofil Biró</i>)....	873
MARUZS ROLAND	Für ein tapferes und selbstaufopferndes Verhalten. Datensammlung unserer Soldaten, die den Heldentod starben und posthum ausgezeichnet wurden, 1939–1945 (<i>Sándor Szakály</i>)	879
MIKLÓS M. SZABÓ	Geschichte der Militärakademie Zrínyi Miklós, 1961–1969 (<i>Iván Pataky</i>)	881
* * *	Militaria Antiqua. Neue Militärgeschichtenreihe aus Russland (<i>János Zsolt Pintér</i>)	885
RICHARD OSGOOD	The Unknown Warrior. An Archeology of the Common Soldier (<i>Zsolt Tóth</i>)	887
* * *	Anzeiger des Museums für Militärgeschichte 10. – Acta Musei Militaris in Hungaria (<i>Éva B. Halász</i>)	889

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ	
ЗОЛЬТАН ЦИРОК	К истории Венгерских военно-воздушных сил 1918–1919 года 603
ЛАЙОШ ОЛАС	Шаги, сделанные на пути создания противовоздушной обороны страны в Венгрии в 1920-х годах 635
ПУБЛИКАЦИИ	
ГАБОР МЕРЕНЬИ-МЕТЦГЕР	Личный состав крейсера ШМШ ЗЕНТА 16 августа 1914 года..... 677
ФЕРЕНЦ ПОЛЛМАНН	Зверства, совершенные австро-венграми по отношению к сербам в начале первой мировой войны. Шабач, 17 августа 1914 года 715
АТТИЛА СЁРЕНЬИ	Материалы по истории английской военной разведки в свете дела Эдгара Сандерса, февраль 1950 года 731
ИСТОЧНИКИ	
ЙОЖЕФ КАЛО	Меморандум Ференца Сомбатхейи 747
ЛОРАНД ДОМБРАДИ	Доклад Ференца Сомбатхейи и Шандора Марая на встрече писателей в Лиллафюреде в ноябре 1942 года... 763
НОРБЕРТ САМВЕБЕР	Бои немецкой танковой дивизии СС 12/1 в Нормандии 785
МЕМУАРЫ	
ТАМАШ ЧАПОДИ	Воспоминания полковника Эгона Гатфёльди 849
ДИСКУССИЯ	
ЙОЖЕФ ЗАХАР	Что же значит военная история? Размышления по поводу одной дискуссии 863
ОБЗОР	
АДАМ ЗАМОЙСКИЙ	Роковой поход на Россию Наполеона в 1812 году. <i>(Теофил Биро)</i> 873
РОЛАНД МАРУЖ	За героизм и самоотверженные подвиги. Сборник павших смертью храбрых и посмертно награжденных наших солдат. 1939–1945 гг. <i>(Шандор Сакай)</i> 879
МИКЛОШ М. САБО	История Военной Академии имени Миклоша Зрини, 1961–1969 <i>(Иван Патаки)</i> 881
* * *	Militaria Antiqua. Новая военно-историческая серия из России. <i>(Янош Жольт Пинтер)</i> 885
РИХАРД ОСГУД	The Unknown Warrior. An Archaeology of the Common Soldier <i>(Жольт Тот)</i> 887
* * *	Вестник Военно-Исторического Музея 10. – Acta Musei Militaris in Hungaria <i>(Ева Б. Халас)</i> 889

HERMANN RÓBERT

*I. Ferenc József
és a megtorlás*

U-M-K

MILITÄRGESCHICHTLICHE MITTEILUNGEN

**Vierteljahresschrift des Instituts und
Museums für Militärgeschichte**

Gründungsjahr: 1888

Direktor Róbert Hermann

Chefredakteur: Ferenc Csákváry

Verantwortlicher Redakteur: Gábor Hausner

Redakteurin Katalin Mária Kincses

Redaktionskomitee:

Gábor Ágoston, Tibor Balla, Gábor Bona, Attila Bonhardt, István Czigány, Tamás Csikány, Lóránd Dombrády, Tibor Hajdu, Róbert Hermann (President), József Holló, Miklós Horváth, Ferenc Lenkefi, József Lugosi, György Markó, Imre Okváth, Géza Pálffy, Ferenc Pollmann, Erwin A. Schmidl, Vladimír Segeš, Sándor Szakály, György Székely, Ferenc Tóth, Aladár Urbán, János Varga J., László Veszprémy, József Zachar

Herausgegeben vom Institut und Museum für
Militärgeschichte des Ministeriums für
Landesverteidigung
1014 Budapest I., Kapisztrán tér 2-4.
Postanschrift: Budapest, Pf. 7., H-1250.
Tel.: (36-1)-325-16-00, Fax: (36-1)-325-16-04

Redaktion und Verlagsbüro:

1014 Budapest I., Kapisztrán tér 2-4. Postan-
schrift: Budapest, Pf. 7. H-1250.
Tel.: (36-1)-325-16-44, Fax: (36-1)-325-16-46

E-Mail-Adresse: hkszerk@gmail.com
Internetversion: www.epa.oszk.hu/hk

Abonnement:

2400,- HUF/Jahr, 600,- HUF/Vierteljahr

Vertrieb:

Magyar Posta Rt. Üzleti és Logisztikai
Központ

Abonnement für das Ausland:

im Büro für Zeitungsabonnements
Központi Hírlap Centrum
1089 Budapest VIII., Orczy tér 1.
Postanschrift: H-1900 Budapest,
E-Mail: hirlapelofizetes@posta.hu

ВОЕННО-ИСТОРИЧЕСКИЙ ВЕСТНИК

**Поквартальный Журнал Института
и Музея Военной Истории**

Год основания: 1888

Директор: Роберт Херманн

Главный редактор: Ференц Чаквари

Ответственный редактор: Габор Хаушнер

Редактор: Каталин Мария Кинчеш

Редакционная коллегия:

Габор Агостон, Тибор Балла, Габор Бона, Ати-
тила Бонхардт, Иштван Цигань, Тамаш Чи-
кань, Лоранд Домбради, Тибор Хайду, Роберт
Херманн (председатель), Йозеф Холло, Мик-
лош Хорват, Ференц Ленкефи, Йозеф Луго-
ши, Дьердь Марко, Имре Окватх, Геза Палф-
фи, Ференц Поллманн, Эрвин А. Шмидл,
Владимир Сегеш, Шандор Сакай, Дьердь Се-
кей, Ференц Тотх, Аладар Урбан, Янош Й.
Варга, Ласло Веспреми, Йозеф Захар

Издает: Институт и Музей
Военной Истории
Министерства Обороны
1014 Будапешт I, площадь Капистран 2-4
Почтовый адрес: Будапешт П/я. 7. H-1250
Тел.: (36-1)-325-16-00, Факс: (36-1)-325-16-04

Редакция и Издательство:

1014 Будапешт I, площадь Капистран 2-4
Почтовый адрес: Будапешт П/я. 7. H-1250
Тел.: (36-1)-325-16-44, Факс: (36-1)-325-16-46

Адрес E-Mail: hkszerk@gmail.com
Электронный вариант: www.epa.oszk.hu/hk

Абонементная плата по подписке:

На 1 год 2400, на 1 квартал 600 форинтов

Распространяет:

Коммерческий и Логистический Центр
А/О Венгерская Почта

Подписка за границей:

В Бюро подписки на газеты
Központi Hírlap Centrum
1089 Budapest VIII., Orczy tér 1.
Почтовый адрес: H-1900 Budapest,
e-mail: hirlapelofizetes@posta.hu

E számunk tartalmából

„Az első világháború négy éve alatt jelentősen megváltozott a háború képe – 1918-ra a hadászat és harcászat teljesen más elvek mentén körvonalazódtak, mint a világháború előtt, illetve annak első hónapjaiban. A haditechnikai fejlődés következtében új fegyvernemek jelentek meg, és ezek közül egyértelműen a katonai repülés mondhatja magáénak a leggyorsabb fejlődést. Mindez hatványozottan igaz, ha az alapvetően agrár beállítottságú Osztrák–Magyar Monarchiáról beszélünk, hiszen az alacsony ipari fejlettség, az állandó nyersanyaghiány és a Monarchia minden egyéb problémája ellenére is képes volt egy többé-kevésbé ütőképes repülőcsapatot létrehozni. (...) 1918 október végére 4768 szárazföldi és 413 vízi repülőgépet, valamint 4765 repülőgépmotort gyártottak a Monarchia gyárai, amelyek (...) minőségileg nagyon sok esetben egyenrangúak voltak az antant államok gyártotta gépekkel. A háború végéig a Monarchia repülőcsapatainál 77 tábori repülőszázadot állítottak fel, melyek közül 1918 októberében 68 aktív volt, de az óriási repülőgép- és pilótahiány ellenére további 11 nem repülhetett.”

(Czirók Zoltán: A magyar repülőcsapatok 1918–1919. évi történetéhez)

„A világháborús tapasztalatok azonban azt is bebizonyították, hogy a katonai eszközök, a légi- és a légvédelmi tüzérség nem elegendő a légitámadások elhárítására és hatásuk csökkentésére. Szükség van a polgári légvédelem kiépítésére, a lakosság élet- és vagyonbiztonságát szolgáló speciális rendszabályokra, létesítményekre, szervezetekre is. A háborúban résztvevő államok számos rendelkezést hoztak a hátszág légitámadások elleni védelme érdekében. (...)

Az Osztrák–Magyar Monarchiában a hátszág légitámadás elleni védelmének kiépítésére 1917 tavaszán történt átfogó intézkedés. Április 1-jén a közös (k. u. k.) Hadügyminisztérium központi légvédelmi irányelveket adott ki. Megszervezték a Mögöttes Országrészek Légjárómű Elhárító Szolgálatát (Luftfahrzeugaabwehrdienst im Hinterland – LFAD). A hátszágban működő katonai kerületekben helyi LFAD parancsnokságokat állítottak fel, melyek mind a katonai, mind a polgári légvédelmet irányították. (...)

A Magyar Királyság területén 6 LFAD körzetet alakítottak ki, Budapest, Szeged, Kassa, Pozsony, Kolozsvár és Zágráb központtal. A magasabb katonai parancsnokságok vezérkari osztályaira egy-egy légjárómű elhárító előadó került kinevezésre. Az egyes városok, hadiüzemek légvédelmét a helyi katonai alakulatok állományából kijelölt LFAD tisztek irányították.”

(Olasz Lajos: Lépések a honi légvédelem kiépítésére Magyarországon az 1920-as években)

„A 1944. évi normandiai harcokról az elmúlt 65 esztendőben számtalan könyv, tanulmány, szacikk és egyéb publikáció látott már napvilágot. Ezek a munkák feldolgozták a hadműveletek csaknem minden apró részletét, bemutatták a harcoló felek felszerelését, fegyverzetét, harcászatát, vezétési módszereit és hadászati-hadműveleti döntéseit.

Valóban: a német hadműveleti és hadászati vezetési szintek legtöbb dokumentuma fennmaradt, és ezek a hadtörténészek rendelkezésére állnak. Azonban a Normandiában bevetett német csapatok saját, harcászati szinten keletkezett, (...) úgynevezett csapatanyaga csak a legkritikább esetben kerülhetett levéltárba. Ez az irategyüttes főleg az adott alakulatok hivatalos hadinaplóiból és annak mellékleteiből (különféle jelentésekből, kimutatásokból, táviratokból, térképvázlatokból, stb.) állt. A dokumentumok döntő többsége a (...) visszavonulás során, szándékoltan vagy véletlenül, de megsemmisült. Ezért is tartjuk kiemelt jelentőségűnek, hogy a Caen és Falaise környéki (...) harcok egyik német főszereplőjének, a 12. „Hitlerjugend” SS-páncélososztály csaknem teljes normandiai csapatanyaga fennmaradt a Cseh Haderő prágai Hadtörténelmi Levéltárában.

E rendkívül gazdag korabeli irategyüttes adatainak döntő többsége eddig még sem a téma nemzetközi, sem pedig magyarul kiadott szakirodalmában nem jelent meg. Ezért (...) a hadosztály „páncélozott ökleként” alkalmazott, Panther harcokocsikkal felszerelt 12/I. SS-páncélososztály 1944 nyarán keletkezett eredeti iratait magyar nyelven szinte teljes terjedelmében közzé tesszük.”

(Számveber Norbert: A német 12/I. SS-páncélososztály harcai Normandiában)

